

בראשית יז ל ר ל

רא

כב. ושיצי למלא עמה,
וASKFLK יקראי דיבר
מעלוהך ואברהם:
כג. ורך אברהם בזת
ישקעאל בריה, וית בצל
ולידי ביתה וית בצל ובגי
בפניה. בָּל דְּכֹרָא,
באושי בית אברהם, וגבור
בר חזין ותשע שניין. בָּר גּוּר בְּסֶרֶא דְּעַלְמִיהָ: כָּה. וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּרִיהָ, בָּר

כג' ויקל לדבר אטו ויעל אליהם מעל אברהם: וילח אברהם את-ישמעאל
בננו ואת כל-יזליidi ביחסו את כל- مكانת כספו כל-זכר בגנסי בית אברהם
למל את-בשר ערךתם בעצם היום זה קאשר דבר אטו אליהם:
משמעות כה לאברהם בז-תשיים ותשע שנייה בהמלן בשר ערךתו: וישמעאל בנ ב-

(כב) מעל אברהם, לשון נקייה³⁰ הוא לפני שכינה, ולמדנו³¹ רשי'

שהצדיקים מרכבתו של מקום.
(כג) [32] בעצם היום, בו ביום שנצטו, בים ולא בלילה, לא
נתרא לא מן הגוים ולא³³ מן הצלנים, ושלא יהו אויביו³⁴ ובני
דורו אומרים: אלו ראיינו לא הנחנו להמול (ולקימים מצותו של
מקום). וימל, לשון ויפעל.

(כד) בחמלו, בהפעלו, כמו: בהבראם (לעיל ב ד).
(כה) בחמלו אות בשער ערלו, אברהם לא אמר את לפיו של א
היה חסר אלא חתוך הבשור שכבר נחמע על ידי חמישין³⁵, אבל
ישמעאל שהיה ליד הווקק לחותך ערלה ולפרוע³⁶ המילה, אך
אמר בו את³⁷.

30 דלא"כ hari השכינה עומדת אצל אברהם, ולמה כתוב "ויעל" (גדור אריה).
31 ב"ר מז, ח. ושם: השאות. [32] ליחיא ד"ה. 33 ב"ר מז, ט.
34 י"ג: ולא בוש. 35 י"ג: אהבי. 36 ב"ר מז, ח. 37 י"ג
חוקני. 38 את לרבות עור הפרעה (מתנותה הנונה). — בדר" יש הוספה זו:
"בברשותך רבבה, נאל אברם סכן ואחו עטרו והרבה להחלה והוא מהירא שהיה זקן, מה
עשה הב"ה שליח ידו ואחו עטרו שמאמר וכורות עמו הכרבה, לו לא אמר אל עמו". —
זה מ"ש "ביבארתך רבבה", וזה מוסף על דלעיל בענין "את", וענין החוספה הוא
תנתנו ישן לךך, והפסק: והוא הוי, הוא בחמיה ט. ח.

(ככ) ויעל אלהים מעל אברהם. וההיפך "ויצא קין מלפני ה'" ספרנו
ד טז.⁶⁶

(כג) בעצם היום הזה. שלא אחר.
66 שקין לא וחיה לבוד השכינה להסתלק ממנו. והשי להלן יח. גנ.

הדבר כי בעצם היום הזה שנצטו על המילה נמול. בחמלו בשור רד"ק
עלונו, אם נאמר שהוא מבנן נפלע, יש לשאול איך בא פועל
אחריו, כי בנין נפלע אינו צצא ואריך אמר בשער ערלו אחר
בחמלו, ואם היה אומר בחמלו בלבד או בשער ערלו בלבד ולא
רו' או טוב, ויש לומר כי פירושו בחמלו מצד בשער ערלו
שנמול, יאמור גם כן לעלו נמול ויאמר בחמלו, וכן כאלה נובלת
עליה (ישעה אל) כי נובלת פועל עומר והאליה אינה נובלת אלא
עליה נובלים ונקרת היא נובלת מצד עליה שם נובלים, כן
יאמר על אברם שהוא נמול מצד בשער ערלו שנמול כמו שאמר
נמול אברם (פסקוקו). ועל הדרכו הזה קרוועיגדים (שמואל ב,
יג לא) קרוועים מצד גידיהם שהיו קרוועים כי האנשים לא היו
קרוועים אלא בגידיהם, הם שהיו קרוועים [וכן קרווע כתנתה]⁹⁶ (שם
טו לב) קרווע מצד כתנתו שהיתה קרוועה וכן מגליך זקן (ירמיה
מא ה) מגולחים מצד זקנם שהיה מגולח.⁹⁷

(כח) וישמעאל בן בן שלש עשרה שנה, כיון שוכר שנותיו של
90 מובא ברש"י. [91] השלמתי ע"פ כ"י מ. ופ. וכנהה נשמט מפני הדומו.
92 יכחות ע. ב. 93 ליהא פטניין בלשון זו, עי' חס' וראשונים במתה שmorphosis
שלמה קן. 94 לעל ספק א. 95 השלמתי ע"פ שר' כי' וונני. וושטט מופיע
הדורות. 96 החלמתי ע"פ שר' כי' וונני. ומכיל יופי. 97 ראה לעיל יג. ב.

רש"ג (כב) ויכל, וכאשר כלה. ויעל אלהים. ויסטלק כבוד אלהים מעל.
(כג) את בשער ערלו, את העולה מגופם.³² בעצם היום הזה,

בעצם אותו היום. (כד) בשער ערלו, העולה מגופו.
(כה) בשער ערלו, העולה מגופו.

32 כאלו כתוב העולה מבשרם. וכן כל השאר. ורומה לה ויראה יד ג נרפא נגע העור
מן הצורע — רופא הצורע מנגע הצורע.

רמב"ן אמר רק הבן אשר אני מבשרך עליו שרה אשתק תלד אותך, ובכו
אני מקיים בריתי לעולם ובזכרעו אחריו, וישמעאל אברך להרכות
ודרכו לך לא מבריתך.

(ככ) ויעל אלהים מעל אברהם. לשון כבוד לפני המקומות.⁵⁴ אבל
ולמדנו שהצדיקים מרכבתו של הקב"ה [לשון רשב"י]⁵⁵ אבל
מצינו שימושה פעולו (אברהם). והראת תחין כירק על החיחס השיבו.⁵⁴
לשון נקייה הוא לפני השכינה. [55] ע"פ כ"י ודר' וכ"ש ליתא.

(כח) למועד זהה בשנה האחרית, אמר רב הונא בשם רב אידי¹⁴
אותה שנה מעוברת היתה. פ"י ממועד הרוי שנה אחת, והוא
קורא אותה "שנה אחרית" מפני חדש העיבור שנחטף בה.

(כח) וישמעאל בן בן שלש עשרה שנה וגור, מקרא זה בא
לلمדנו שבאותו יום שנמול אברהם נמול ישמעאל, דמבעצמת
היום הזה (פסקוק כג) נפקא, ומפרקא בעצם היום הזה הוה נכו⁵⁶
ידעין שישמעאל היה בן י"ג שנה כשנימול, שהרי כתיב: ואברם
עשרה פעמים ברוחות למוך שהן נמול של שורה נשערין לא מל אויש מול
את עצמו מהיכר כותה". 14 ב"ר מז, ג.

רד"ק (כח) ויכל לדבר אותו, עד הנה כלה לדבר אותו באותו היום ולפי
שהיתה נבואה זו גזרה אמר כן. ויעל אלהים מעל אברהם.
ונטלך כבודו הנראה לו בזאת הנבואה. מלמד שבען כבודו
נראה לו בזאת הנבואה ובՃרבי רוכות ז"ל⁹⁰ מכאן שהאבות הן הן
המרכבה. ומה טוב דבר זה למכינו.

(כג) וכיון שנטלך הכבוד נתעסק בצרכי המילה
לעשות מיד מצות האל לעלו. וולקח ישמעאל בנו וכל ילדי ביתו
ומקנת כספו ומולאותם בעצמו לא על ידי אחר לחוב מצות האל
עלין⁹¹. וקורם מל אותן כולם ולא היה יכול למולם באותו
מל את עצמו חלה היה כחו תשש ולא היה יכול למולם באותו
היום. כל זכר באנשי בית אברהם. [נקצת מרבותינו ז"ל אמור⁹² לא
בשער ערלו, מילה ופרעה. נקצת מרבותינו ז"ל אמור
נתנה פרעה לאברהם אבינו, ורכיס אמר כי ננתנה לו מצות
פרעה]⁹³ וכן אמר בבראשית רכה⁹³ פרע אברהם אבינו את
מילתו. בעצם היום הזה, באותו היום שצוווה האל.

(כד) ואברהם בן תשעים ותשע שנה, כי כשבאה לו נבואה זאת
היה בן צ"ט [כמו שאמר⁹⁴ ובסוף צ"ט לילדתו היה און, וכשנמול
היה עדין בן צ"ט]⁹⁵ כי לא נכנס לשנת מאה, ואמר זה לחזק

כו שָׁלַשׁ עֲשָׂרָה שָׁנָה בְּהַמֶּלֶוּ אֶת בְּשָׂר עֲרָלָתוֹ: בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִמְולָ אֶבְרָהָם
סִי וַיְשַׁמְּעָלֵ בָּנָו: וְכָל־אָנָשִׁי בֵּיתוֹ לִגְדֵּל בֵּית וּמִקְנֶת־כֶּסֶף מֵאת בֶּן־גֶּכֶר נִמְלוּ
אַתָּנוּ [נִי' גָּוֹרָ] אֶבְרָהָם,
וַיִּשְׁמַעַל בָּרָהָם: כֵּן וְכֵל
אָנָשִׁי בִּתְמָה יְלִדי בִּתְמָה, וַיְבִנֵּי פְּסָפָא מִן בָּנֵי עַמְּמָיה, אַתָּנוּ [נִי' גָּוֹרָ] עַמְּמָיה:

(כו) בעצם היום הזה שמלאו לאברהם צ"ט שנה ולישמעאל י"ג רשי
שנתיים נמול אברהם וישמעאל בנו.

(כו) בעצם היום הזה. ולא אחר לעשות הדבר. והנה הי' שmonoּה ר' בא"ע
עשר ושלש מאות ילדי ביתו⁵⁴ חוץ מנקנת כספו, ואח"כ נמול
אברהם⁵⁵ גם ביום בעצמו ו Ishmael בנו וילדי ביתו ומנקנת כספו
כולם נמולו אותו ברצונם. והטעם שלא הכריחם, רק מהרו כולם
לעשה ולמלאות רצון השם.
(כו) נמולו אותו. מבנן נפעל. מן נמל⁵⁶. וכן ונשלוח ספרים
אסטר ג יג⁵⁷.

54 והם חניכיו ילדי ביתו שmonoּה עשר ושלש מאות (יד, טו).
55 ר' דיק זה מסדר החובבים. ור' רמכ"ן.
56 לבן הרגש חורי הנזין של נפל במקום הגו"ז השרשת.
57 התחילה הוא החולם, שבבעל פ"ג הנטים שלמים איןנו. לבן הוא מביא דוגמא
של שלמים בחולם: ונשלוח ספרים.

אברהם זכר גם כן שנותיו של ישמעאל לבבונו, כי ידוע היה מה מה ר' ד' ר' ק
שוכר ישמעאל היה בן י"ג, שהרי בן שמוניים וSSH שנה היה
אברהם כנסנו לישמעאל⁹⁸ ובוים המילה היה אברהם בן צ"ט
שנה, הנעל⁹⁹ בן י"ג שנה היה ישמעאל. גם יש בו סמק כי בן שלוש
עשרה שנה נכנס אדם למצות ומהוים הוא ומעלה הוא בן מצורה
וחייב בכל המצאות. ואם לא מל אותו אביו עד י"ג שנה חייב הוא
למול את עצמן¹⁰⁰ בהמלחו אתبشر ערלתו, וזה יותר מבואר מן
הראשון⁹⁹ שכח "את", ר' ל"ל נמול מבשר ערלתו, ואת כמו מן,
וכן הם יצאו את העיר (להלן מד ד) חלה את רגליו (מלכים א טו
כג). ויש בו דרש¹⁰⁰ כי אברהם שנטמעך בשרו על ידי תשמש לא
היה צריך פרעה אלא חיתוך בשר בלבד והפרעה גנשิต מאליה
לפיקן לא נאמר בו את, אבל ישמעאל שהיה ילד היה צריך לפזרע
את המילה לפיקן נאמר בו את, וזה הדרש חולק על מי שאמיר
שלא ניתנה מצות פרעה לאברהם אבינו¹⁰¹, וכן נראה¹⁰² שנתנה
לו מצות פרעה, וכן אמרו רבוותי ז"ל¹⁰³ מל ולא פרע כאילו לא
מל כי הוא הרראשון שנצטווה במצוות זו ובאמת בשלמותה נצטווה
בה.

(כו) בעצם היום הזה, כבר אמרנו¹⁰⁴ כי בעצם היום הזה מל
אברהם ישמעאל בנו וככל אנשי ביתו, אבל את עצמו לא אמר מתי
ニמול אם היום או מחרתו, לפיקן אמר בעצם היום הזה נמול
אברהם בא להודיעו וריזותו למצות האל, כי באתו היום שנמול
ישמעאל בנו וככל אנשי ביתו נימול גם בן הור, אחר שמול אותם
כולם מל את עצמו. ופירשו נימול על ידי עצמו, וכן ועמשא לא
נשמר (שב' ב י) שהוא לא שמר את עצמו.

(כו) נמול אותו, על ידי אברהם. נמול, נמול, שרשם נמל¹⁰⁵.
98 לעל טז. טז. 99 בפסוק כד. 100 מובא ברש". 101 ראה לעיל
פסוק כד. 102 בכ"י מ ו ה' הבא כאן כי הוא הרראשון שנצטווה במצוות זו
ואמתה בשלמותה נצטווה בה" וলפנינו הוא בסוף הפסוק. 103 שבח קל. ב.
104 פסוק כד. 105 השווה ספר השרשים (गמל).

ר' ס'ג (כו) היום הזה, אותו היום. (כו) וכל אנשי ביתו, וכל איש בכחו.
ר' מב"ן לשונם בבראשית ר' כה⁵⁶ האבות הן הן המרכבה⁵⁷, ירמו למה
שכחוב חתן אמרת יעקב הסדר לאברהם (מיכה ז כ) ופחד יצחק
היה לי (להלן לא מב). והמשיכו יכין.

(כו) בעצם היום הזה. כתוב ר' ש"י בעצם היום הזה שמלאו
לאברהם צ"ט שנה ולישמעאל י"ג נמולו. ומה טעם להזכיר זה,
ועוד שכבר הסכימו⁵⁸ לדבר רבי אליעזר שבחשורי נברא העולם,
ובתחשי נולד יצחק, ובפסח נולד יצחק, והכחוב אמר למועד
זהו בسنة האחרת (פסוק כד), והוא⁵⁹ כתוב בסדור וירא⁶⁰ כי
הבשורה הייתה בפסח, לפסח הבא נולד יצחק. אבל בעצם היום
זהו שנצטווה במצוות הזאת נימול הוא וילדי ביתו שמנה עשר
ושלש מאות ומנקנת כספו. ספר הכתוב מעלהו ביראתה,
ומעלת כל בני ביתו שכולם זריזים מקדימים למצוות⁶¹. ואין טעם
ニמול אברהם, שנימול הוא בתחלת, אבל ישמעאל בנו נימול
מתחלת וככל בני ביתו, כי כן כחוב ויקח אברהם את ישמעאל בנו
והאת כל ילדי ביתו, ואחריו כן ואברהם בן תשעים ותשעה שנה
בהמולו. והטעם כי אברהם מודזו במצוות המילה שלמה תחלת
ומאל אותם הוא בעצמו, או שזמין להם מוחלים הרכה והוא עמד
עליהם. ואחר כך מל את עצמו, שאלו הקדים מילתו חולה או
מסוכן בה מפני זקנותו, ולא היה יכול להשתדל במילתו.

56 מה. ח. 57 כלומר אבל לא שא שר הצידקים. 58 כונת לריה, א:
תיר' חכמי ישראל מנגן למבול רבבי אליעזר וכו'. ע"ש שם כו, א: מאן מצלין
האדינה וגוי' מאן כרבבי אליעזר ואמר בתחרי נברא העולם. 59 ר' ס"י, י.
ד'ה כתה. 60 פחס' ד, א.

חזקוני בן שמוניים שנה וSSH שנה בלרת הגור את ישמעאל (לעיל טו טז).
וכתיב: ואברהם בן תשעים ותשעה שנה בהמולו (פסוק כד), ובוים
אחד נמולו, כראמרין. אם כן מילא ידיעין שהיה בן י"ג שנה
כשנימול וקרא דוישמעאל בנו בן שלוש שנה בהמולו, מה
לי, אלא ש"מ האי קרא כי את לא למיד מה אברהם לא עיבר, אף
ישמעאל לא עיבר הוא דטא. את בשער ערלתו, פרש"י: ישמעאל
שהיה ילד הוזק לחזור הערלה לפזרע המילה, וכך נאמר בו
את". ואע"ג דאמירין בביבות¹⁵ עדין לא ריתנה פרעה, מ"מ
קיימה אברהם אבינו, וכן עירובי תבשילין¹⁶.

(כו) בעצם היום הזה, שזכר הקב"ה עמו על קר¹⁷. נמול אברהם,
יום הכהורות היה¹⁸, גזירה שווה דעתם עצם¹⁹. ומפני מה לא נמול
משעה שהכיר את בראו כדי שלא תגעלו דלת בפני גרים, שלא
יאמרו מיר שבא אצל ציירו. ומפני מה ברית בין הבתרים, כדי
שיצא יצחק מטיפה כשרה וקדושה.

(כו) וכל אנשי ביתו, קרא דלעיל²⁰ א"י ר' בשל אברהם, והאי

איירி בכל אנשי ביתו ויליד בית ומנקנת כסף של ישמעאל. נמולו
אתו. "מלו אותו אין כתיב כאן אלא "נמולו" ברצונם. שלא
הכריחם.

15 בברות עב. א. ועיין ברוב"א, בר"ע מברטנורא, ובמושב זקנין. 16 זוא
כח. 17 מדרש חולמים קב, עיין ח' ש' את קס. 18 פרקי דברי אליעזר
פכ"ט. 19 מה להלן וכל מלאכה לא תעשו בצעם היום הזה כי יום כפורים הוא
ויקרא בג' כח' אך כאן (פדר"א פכ"ט). 20 פסוק כג: ייקח אברהם את ישמעאל
בנו ואת כל ילדי ביתו וגוי'.

פירוש רבינו יונה על אבות פרק ה

(3)

משנה א

א בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר - מבראשית ועד ייכל' כחוב תשעה פעמים ויאמר בבראשית נמי אמר הוא שני' [תהלים ל"ג ו'] בדבר ה' שמים נעשה שאי אפשר שנבראו שמים הארץ אלא במאמר ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות ר' מה בא למדנות. כאשרם כי בעשרה מאמרות נברא העולם. או פירושו מה תלמוד לומר שנבראו בעשרה מאמרות אלא כדי להפרע מן הרשעים שמאבדין במעשיהם העולם שהוא דבר גדול שנברא בעשרה מאמרות וכן מدت הדין עתיד להפרע מהן וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות. שלא נברא העולם אלא לעשות בו הישר בעיני ה' והעושים כן מקיימים אותן

אותה

משנה ב

ב עשרה דורות אדם ועד נח להודיעו כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכיעיסין לפניו עד שבא עליהם מי המבול - ובא למדנו כי כאשר אתה רואה בדורות שבין אדם הראשון לנח שכלם הכויסתו במעשה ידיום לרע להם והאריך אף כל אותן הדורות ולסוף הביא עליהם מי המבול כי לא לעולם מאירך אף כן תהשוו לגולותינו ע"י הרומיים ולבל תאמר כמה ימים ושנים כי השיב חמתו מעל מלכות רומי ואנתנו בגלות הלועם יאריך להם אף כי ארך אפים והוא ידוע תדע כי לסוף ישלם להם כפעלים וככמעה ידיהם ויגאלט ויושענו כי ארך אפים גדול הוא. אך באחרית הימים פוקד עונת ראשונים ומהר יקדמנו כי לדלונו מאה.

עשירה דורות מנוח ועד אברהם - ואמרו ربוטינו כשם נח היה אברהם אבינו בן חמשים ושמנה שנים אף כשתמונה התולדות תמצא עשרה דורות בינהן כי ע"פ שנה האריך ימים עשרה דורות הם נחשבים להודיעו כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכיעיסין עד שבא אברהם אבינו ולא אמרו בכך כי לא שנפרע מהן כי אברהם אבינו מלא כל החסרונות ועשה טובה כנגד כל רעתם והצילים מן הפרענות אף נח לא יוכל להצילים כי לא היה צדיק כל כך למלא החסרונות ונintel שכר כלם. ואע"פ שלכל האדם יש להם חלק בוגן עון אשר נחיתיב בדין טלית בינהם. אבל לאחר שכלם נצטו לעשות טוביה וזה איתו עושה וחבירו מקיים צווי וצווי עצמו מدت הדין נתנת שיטול חלקו וחלק חברו בגין עון ועל זה נטל אברהם אבינו שכר כלם וזה שנאמר [תהלים ק"ט] קלי' עת לעשות לה' הפכו תורה אמת דור שמרתש מן התורה עטוק בה: ופשטה דקרה עת לעשות בשביב ה'. ודומה לו אמר לי אחוי הוא כמו בשביבי. הפכו תורה מישראלי. משל מלך שעבדיו בוגדים בו חז' מאהד שבhem האלה באמת ובלבב שלם משאוד תשתחחה תורה מישראלי. והרבה משאות שזה כמאת כתם

משנה ג

ג עשרה נסינונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכם - הראשון אור כשדים שהפלו נמרוד לבבון האש וניצל וזה איתו מפורש בתורה ומדברי קבלה הוא ויש לנו רמז לדבר הזה מן התורה. שקדם פ' לך מארץ וממלוחך נזכר למעלה שני פעמים אור כשדים להודיע שבשביל אותו הנסינו שעמד בו הבטיחו השם ית' והביאו אל הארץ כמו שמצוינו בה נח מתחלה כחוב ונח מצא חן בעיני ה' ואחר כך פרשת אלה חולדות נח שניצל ממי המבול על כי מצא חן בעינו. והשני שצוווה לצאת מארציו שנאמר לך לך מארץ וממלוחך ועשה כן. והשלישי שנאמר וכי רעב בארץ ואע"פ שהקב"ה הבטיח ואמר לו ונברכו לך כל משפחות האדמה כשהביא הרעב לא הרהר אחר מזותיו. והרביעי לקחת שרה לפרעעה. החמשי מלחמת ארבעה מלכים שבשלש מאות ושמנה עשר איש החזק ובטעמה הקב"ה ונעשה לו נס שניצל והציל אחיו וכל רכוש סdom ועמורה והיה סובל המקרים לטובתו ולזכותו:

הששי - בן תשעים ותשע שנה בהמלו אתبشر ערלו שם עצמו בסכנת הזקנה וניצל. השביעי לקחת שרה לאבימלך. השמיני כשגרש הגר וישמעאל בנו במצבה ה' ואם הרע הדבר על אודות בנו קיים מצותו. התשיעי לעקידת יצחק בנו שכתוב בה עתה ידעת כי ירא אלהים אתה וכי עד עכשו לא היה יודע והלא הכל גולי וצפי לפניו אלא כשנודע הדבר לבריות קורא הקב"ה בו כי עתה ידעת כי ירא אלהים אתה ובא להודיעינו כי יראת שמים גדולת מכל המצות שבתורה שבקב"ה הנסינו לא אמר לו כי ירא אלהים אתה חז' מזו מפני שהיא הנסינו הגדול שבכם כי לך בנו להעלתו עולה. העשורי קברות שרה. שנאמר לו קום התהלך בארץ ולרחבנה כי לך אתנה. וכשתחה אשתו לא מצא מקום לקברה עד שקנאו ולא הרהר. להודיעו כמה חיבתו של אברהם אבינו היה מנשה לגלות לבריות כי ירא אלהים ושלם בכל המדאות

משנה ד

ד עשרה נסים נעשו לאבותינו - במצרים שבכל עשר מכות שהביא הקב"ה על המצריים במצרים לא נזקו אבותינו בהם. ובכלם הוא מפורש להם. בלבד במכת הכנים שכחוב ותהי הכנים באדם ולא הפרישה התורה בין מצרים ובין ישראל אלא קבלה היא ביד חכמים שף גם בזאת לא لكו בה:

ועשרה על הים - הראשון קריית ים סוף כמו שני' ויבקעו המים. השני נעשו המים כקש וכמין קוכה ונמצאו המים למעלה מהן ועל זה נאמר [חבקוק ג' י"ד] נקבת במטי' ראש פריזו. השלישי כי נבקעו מעינות הרים הרבה ולא נשאר רפש וטיט בקרקעיהם כשאר המעינות כי יבשו אך כאמור שיש נשאר בתחוםו וישראל עברים בים כמהלך ביתו. ולא נתכללו רגליים. הרביעי שהיו המקומות שדרכו

تلמוד בבל מסכת יבמות דף עא עמוד ב

5

מעט לעת. והתני לודאת יום הבראות כיום הולדו; מי לאו, מה יום הולדו לא בעין מעט לעת, אף יום הבראות לא בעין מעט לעת! לא, עדיף יום הבראות מיום הולדו, دائלו יום הולדו לא בעין מעט לעת, ואילו יום הבראות בעין מעט לעת. רב פפא אמרה: כןן דכאיב ליה עיניה ליטוקא, ואיתפה ביני ובני. רבא אמרה: כןן שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסוריין. רב כהנא בריה דרב נחמי אמרה: כןן טומטום, שנקרע ונמצא זכר ביני ובני. רב שרבייא אמרה: כןן שהוציאו בראשו חוץ לפrozדור.ומי هي? והתני: כיון שיצא לאoir העולם, נפתח הסתום ונסתם הפתוחה, שאלמלא כן, אין יכול לחיות אפילו שעיה אחות! הכא במאי עסקין - כןן דזנתיה אישתא. אישתא דמאן? אלימא אישתא דידייה, אי הци, כל שבעה בעי! אלא דזנתיה אישתא דאמיה. ואיבעית אימא: ה"מ היכא דלא מעוי, אבל היכא דמעוי מהייא חי. אמר ר' יוחנן משום רבינו ערל מקבל הזאה, שכן מצינו באבותינו, שקבלו הזאה כשהן ערלים, שנאמר: ויהעם עלן מן הירדן בעשור לחישך הראשון, בעשרה לא מהילי משום חולשא דאורחא, הזאה אימת עבד לה? לאו כשהן ערלים. ודלאו לא עבד פסה קללו! לא ס"ד, דכתיב ביעשנו את הפסה. מתקיף לה מר זוטרא ודלאו פסה הבא בטומאה הי! אל רב אשוי, תניא בהדייא מלו וטבלו ועשו פשחין בתרהה אמר רב יצחק אמר רב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו, שנאמר: בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבנות צורים וגוי. ודלאו הנך דלא מהול, דכתיב כבי מולים היו כל העם היוצאים וככ' העם הילודים וגוי! א'כ, מי שוב? אלא לאו לפריעה. ומאי שנית? לאקושי סוף מילה לתחלה מילה, מה תחולת מילה מעכבות, אף סוף מילה מעכבי בו; דתנן, אלו הון ציצין המעכבי את המילתبشر החופה את [רוכב] העטרה, ואין אוכל בתרומה. אמר רבينا, ואיתימא רב ירמיה בר אבא אמר רב בשיר החופה את רוב גובהה של עטרה. ובמדבר מאי טעמא לא מהול? איבעית אימא: משום חולשא דאורחא;

אמורה לי יהושע בן נון בפומיה לא הוה ציתנא ליה ולא שמענא מניה, ואמרו עוד אם יבוא אליו יאמר חולצין במנעל שומען לו, בסנדלי ג'ים נון. אין שומען לו. כונתם בכך שאין מוספת ונגרען בתורה מצד הנבואה בשום פנים. וכן אם אמר הנביא שה' אמר לו כי הפסק במצבה פלונית כך, ושדיינו של פלוני הוא הנכוון, הרי אותו הנביא נהרג לפי שהוא נבייא נברך כמו שביארנו, לפי שאין תורה אחרי השליה הראשון ואין חוספת ואין גרעון, לא בשםים היא, ולא המחנו ה' אל הנבאים אלא המחנו אל החכמים בעלי הדין, לא אמר ובאת אל הנביא, אלא אמר ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט, וכבר האריכו חכמים בעניין זה מאד מאד והוא הנכוון. עם מות יהושע מסר לזקנים מה שקיבלו מהפירושים, ומה שנתחדש בזמנו ולא היה בו חלקת, ומה שהיה בו חלקת ונפסקה הלכה כדעת הרוב, והם שאמר בהם הכתוב וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע. ואותם הזקנים מסרו מה שקיבלו לנביאים ע"ה, והנביאים מסרו זה לה' ולא היה דור שלא היה בו דברי עיון וחוזים. וכל דור היה עושה דברי קודמו ליטוד, ומהם לומד ומחיש. והיסודות המקובלים לא היה בהם שום חלקת. וכך נמשך הדבר עד אני עיון הגדולה, והם חגי זכריה ומלאכי ודניאל וחנניה ומישאל ועזריה ועזרא הסופר ונחמייה בן חכilia ומרדיי וזרובבל בן שאלאטייל ועם אלו הנבאים תשלים מאה ועשרים זקנים מן החרש והמסגר וודמיים, וגם הם עוסקו בעיון כמו שעשו קודמיהם וגזרו גזרות וקבעו גזרות, ואחרון אותה החבורה הטהורה הוא ראשון לחכמים שנזכרו במשנה, והוא שמעון הצדיק; והוא היה כהן גדול באותו הדור. וכאשר עבר הזמן אחריהם עד רבינו הקדוש ע"ה והיה היחיד בדורו ומיחוץ בתקופתו, איש שככל בו ה' מן המדות הטוטות והחסידות מה שזכה עבנוי אנשי דורו לקרותו ורבינו הקדוש, והיה שמו יהודה, והיה בתכלית החכמה ורום המעלה, כמו שאמרו מיי משה ועד רבי לא ראיינו תורה וגדרה במקום אחד. והיה בתכלית העונה ושפנות הרוח והרחיקת התאות כמו שאמרו משפט רבי בטלה עונה ויראת חטא. והיה צח לשון ובקין בשפה העברית יותר מכל אדם, עד שהיו החכמים ע"ה לומדים שנסתפקו להם בלשון המקרא מפני עבדיו ומשרתיו, וזה מנו המפורסמות בתלמוד. והיה לו מרושע וההוו עד שאמרו עליו אהריריה דרבינו עתיר משבר מלכא. וכן היטיב לחכמים ולחטמאים, וריבץ תורה בישראל, ואסף כל הקבלות והشمונות והמחלקות שנאמרו מימות רבינו ועד ימי, והוא עצמה היה מן המקבלים, שהוא קיבל משמעון אבי, מגמליאל אבי, משמעון אבי, מגמליאל אבי, משמעון אבי, מהל אל אבי, משמעיה ואבטלון רבותיו, מיהודה בן טbai ומשמעון בן שתה, מיהושע בן פרחה ונתאי הארבלי, מוסי בן יוזר וויסי בן יוחנן, מנאנטגנס איש טוכו, משמעון הצדיק, שכלל מעוזרא, לפי שהוא משייר כנסת הגדולה, ועזרא מבורך בן נריה רבו, ובורך בן נריה מירימה, וכן קיבל ירימה בלי ספק מן הנבאים שקדמו לו, נבייא מפני נבייא עד הזקנים שקיבלו מיהושע, ממשה.

וכאשר אסף כל הסברות והشمונות החל בחיבור המשנה הכלולתי ביאור כל המצוות הכתובות בתורה, מהם קובלות מקובלות ממשה ע"ה, ומהם למידות שלמדו על פי הדין ואין בהן חלקת, ומהם למידות שנפללה בהם מחולקת בין שני הדנים, וקובע כפי מחולתם פלוני אמר כך ופלוני אומר כך, ואפילו יחד החלוק על רבים קבועם דברי היחיד ודבורי הרבנים. ועשה כן לכמה עניינים מעולים מאד נזכרו במשנה עדות, והנני מזכירים, אבל אחרי שאזכיר כאן יסוד גדול שנראה לי להזיכרו כאן. והוא, יש לטוען לומר אם הוא פירוש התורה מקובלם ממשה כפי הכללים שהזכרנו אמרם כל התורה נאמרו כללותה ופרטותיה ודקודקה מסיני, אם כן מה הם אוטם ההלכות המיעילות שאמרו בהם שהם הלהקה למשה מסיני? והנה זה יסוד ציריך שתדענו. והוא, שהפירושים המקובלם ממשה אין בהם מחולקת כלל, לפי שעד עכשיו לא מצאנו שנפללה מחולקת בין החכמים בשום זמן מן הזמנים ממשה רבינו עד רב אש שאמיר שמי שיטמא עין אדם מסמין את עיניו כמאמיר ה' יתעלה עין בעין, ואחר אמר שהוא הפריש או הרמן או זולתן. גם לא מצאנו מחולקת بما שאמיר הכתוב פרי עץ הדר שאחד אמר שהוא האתORGן, ואחר אמר שהוא הפריש או הרמן או זולתן. גם לא מצאנו מחולקת בעץ עבות שהוא הדר. ולא מצאנו מחולקת בפירוש אמרו יתעלה וקצתה את כפה שהוא דמים. ולא بما שנאמר ובת אש כהן כי תחל לונות את אביה היא מחולת באש תשרוף שאין מבצעין עונש זה אלא אם היא אשת איש דוקא. וכן עונש מי שלא נמצא לה בתולים שנסקלת לא שמענו בה חולק מימות משה ועד עכשוי שאינו אלא אם היא אשת איש ונתרבר בעדים והתראה שאחרי הקידושין זינתה. וכן כל כיווץ זהה בכל המצוות אין בהן מחולקת, לפי שהם פירושים מקובלם ממשה, ועליהם ועל כיווצה בהם אמרו כל התורה יכולה נאמרו כללותה ופרטותיה ודקודקה מסיני. אבל עם הייתן מחולות ואין בהן מחולקת הרי מדוקדק המקרא שנינתנו לא אפשר לומר כל הפירושים בדרכי הדין והאסמכות והרמזים וההוראות שיש במרקא. וכשתראה בתלמוד נושאים ונתנים ונחלקים על דרך העין וمبرאים ראייה על אחד מן הפירושים הללו וודמייהם כמו שאמרו על הדר עץ הדר, ואולי הוא הרמן או הדריש או זולתן, עד שהביאו ראייה מאמרו פרי עץ ואמרו עץ שטעם עזו ופְּרִיו שׁוֹן, ואמר אחר פרי הדר באילנו משנה לשנה, ואמר אחר פרי הדר על כל מים, אין זה מפני שהדבר ספק אצלם עד שלמדו עליו בראיות אלו, אלא ראיינו בלי ספק מיהושע עד עכשיו שהאטרוג הוא הניטל עם הלולב בכל שנה ואין מחלוקת בכך, ורק הקרו על ההוראה שיש במרקא לפירוש המקובל הזה. וכן למידותם גם על ההדר. ולמידותם שהעונש ממנו הוא שהחיב לשלם מי שאבד לחבירוابر מן האבירם, וכן למידותם על בת כהן האמורה שם שהיא אשת איש, וכל הדומה לזה אינו אלא לפי היסוד הזה, וזה עניין אמרם כללותה ופרטותיה, ככלمر העניינים שתראהו אותנו למדים אותן בכלל ופרט וכן ביתר שלוש עשרה מדות הם קבלה ממשה מסיני, אלא שאע"פ שהם קבלה ממשה לא אמרו בהן הלהקה למשה מסיני, שאין אלו אמורים פרי עץ הדר הוא אטרוג הלכה ממשה מסיני, או חובל בחבריו משלם לו מן הלהקה למשה מסיני, לפי שכבר קדם שהכלל אצלינו שככל הפירושים כולם קבלה ממשה ויש להם כמו שאמרנו רמזים במרקא, או שנלמדים באחת המדות כמו שאמרנו. וכל עניין שאין לו רמז במרקא ולא אסמכתא ואי אפשר ללמדו באחת המדות, באלה בלבד אמורים הלהקה למשה מסיני הקשינו על זה ואמרנו, איך תאמור עליהם שהם הלהקה למשה מסיני והרי השיעורים רמזים בפסוק ארץ חטה ושותרה, והיתה התשובה על זה שהם הלהקה למשה מסיני, ואין להם שום יסוד שילמדו ממנה באחת המדות, ואין להם רמז בכל התורה, אלא הסמיכום לפסק זה כען סימן כדי שישמרו

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כב עמוד ב

7

ולחזקיה למאי הלכתא איתתקש דם למים? לכדרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מניין לדם קדשים שאין מכשיר - שנאמר אלא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים, דם שנשפך כמים - מכשיר, שאיןו נשפך כמים - אינו מכשיר. והרי אמר מן החי, דכתיב בלא תאכל הנפש עם הבשר, ותניא, רבי נתן אומר: מניין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח - תלמוד לומר גולפנ עור לא תתן מכשל. הוא לכלבים - שרי! - שאני אמר מן החי, דאיתתקש לדם. דכתיב ברק חזק לבaltı אכל הדם כי הדם הוא הנפש. ולחזקיה, למאי הלכתא איתתקש אבר מן החי לדם? - אמר לך: דם הוא דאיתתקש לאבר מן החי, מה אבר מן החי - אסור, אף דם מן החי אסור. ואי זה - זה דם הקזה, שהנפש יוצאה בו.

והרי שור הנסקל, דרhamנא אמר בלא יאכל את בשרו. ותניא ממשמע שנאמר סקול יסקל השור אני יודע שהוא נבלה, ובנהה אסורה באכילה? ומה תלמוד לומר לא יאכל, מניין לך הכתוב, שאם שחתטו לאחר שנגמר (את) דיןנו - אסור. אין לי אלא באכילה, בהנהה מניין? תלמוד לומר זבעל השור נקי. מיי משמע? שמעון בן זומא אומר:adam שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנהה של כלום. טעם - דכתוב ובעל השור נקי. דאי מלא יאכל - איסור אכילה ממשמע, איסור הנהה - לא משמע! - לעולם לא יאכל - איסור אכילה ואיסור הנהה ממשמע. ובעל השור נקי - להנתה ערוו הוא דעתך. ואיצטריך, סלקא דעתך אמןנא: לא יאכל את בשרו כתיב, בשרו - אין, ערוו - לא, קא משמען. ולהנץ תנאי דמפיקי ליה להאי קרא לדרשא אחרינא, להצ'י כופר ולדמי וולדות, הנהת ערוו מנא להו? - נפקא להו מאות בשרו - את הטפל בשרו. - ואידך: את לא דרישן בדתניא: שמעון העמסוני, אמר ר' לה נהמיה העמסוני, היה דורש כל אתים שבתורה. כיון שהגע הלאת ה' אלהיך תירא - פירש. אמרו לו תלמידיו: רב, כל אתים שדרשת מה תהא עלייהן? - אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבינו עקיבא ודרש: את ה' אלהיך תירא - לרבות תלמידי חכמים. והרי ערלה, דרhamנא אמר טערלים לא יאכל. ותניא: ערלים לא יאכל - אין לי אלא איסור אכילה, מנין שלא יהנה ממנו, שלא יצבע בו, ולא ידליך בו את הנר? תלמוד לומר וערלתם ערלתו. ערלים לא יאכל - לרבות את כולם. טעם - דכתוב רחמנא וערלתם ערלתו ערלים, הא לאו hei - הוה אמיןנא איסור אכילה - ממשמע, איסור הנהה - לא משמע! - לעולם לא יאכל ממשמע בין איסור אכילה בין איסור הנהה, ושאני התם דכתיב לכם. ואיצטריך, סלקא דעתך אמיןנא: הוואיל וכותב לכם - שלכם יהא, ממשמען. ואלא השתא דכתיבי הנך קראי, لكم למה לי? - לבודניא: לכם - לרבות את הנטווע